

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สัญลักษณ์ประจำชาติไทย

นับว่าเป็นนิมิตหมายอันดีที่ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้ภาพสัญลักษณ์ประจำชาติไทยอย่างเป็นทางการ โดยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2548 ซึ่งกำหนดให้

1. สัตว์ประจำชาติ คือ “ ช้างไทย “Chang Thai” เพราะว่า

"ช้างไทย" Chang Thai (Elephant ชื่อ *Elephas maximus*)

- 1.1 เป็นสัตว์ที่มีประวัติเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และประเพณีของไทย
- 1.2 เป็นสัตว์ที่รู้จักกันแพร่หลายและมีอายุยืนนาน

2. ดอกไม้ประจำชาติ คือ “ ดอกราชพฤกษ์ (คูณ) “ Ratchaphruek เพราะว่า

ดอกราชพฤกษ์ Ratchaphruek (*Cassia fistula* Linn.)

- 2.1 เป็นต้นไม้พื้นเมืองที่รู้จักกันแพร่หลาย เนื่องจากสามารถขึ้นได้ทุกภาคในประเทศไทย
- 2.2 ใช้ประโยชน์ได้มาก ฝักเป็นสมุนไพรที่มีค่ายิ่งในตำรับแพทย์แผนโบราณ แก่นของต้นราชพฤกษ์แข็งใช้ทำเสาเรือนได้ดี
- 2.3 มีประวัติเกี่ยวข้องกับประเพณีของชาวไทย เนื่องจากเป็นไม้ที่มีชื่อเป็นมงคลนามและอาถรรพ์ แก่นไม้ราชพฤกษ์เคยใช้ในพิธีสำคัญ ๆ ของไทยมาก่อน เช่น พิธีลงหลักเมือง ใช้เป็นเสาเอกในการก่อสร้างพระตำหนัก ทำคทาจอมพลและยอดธงชัยเฉลิมพลของกองทหาร
- 2.4 เป็นต้นไม้ที่มีอายุยืนนานและทนทาน มีทรงตรงและพุ่มงาม มีดอกเหลืองอร่ามเต็มต้น
- 2.5 เป็นสัญลักษณ์แห่งพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง

3.สถาปัตยกรรมประจำชาติ คือ “ ศาลาไทย “ Sala Thai เพราะว่า

- 3.1 เป็นสถาปัตยกรรมที่สะท้อนภูมิปัญญาของช่างไทย ที่มีความสง่างามโดดเด่นจากสถาปัตยกรรมชาติอื่น
- 3.2 เพื่อรักษาเอกลักษณ์ของชาติไทย และส่งเสริมให้ชาวต่างชาติได้มีโอกาสชื่นชมศาลาไทย

ในส่วนที่มีบุคคลนำเครื่องหมายหรือภาพดังกล่าวมาจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าและนายทะเบียนได้รับจดทะเบียนให้ไปแล้ว จะดำเนินการอย่างไรต่อไป ซึ่งในเรื่องนี้ กรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้ออกประกาศไปแล้วว่า ผู้ที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วก็ยังคงได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย และมีสิทธิใช้เครื่องหมายดังกล่าวต่อไป แต่สำหรับผู้ที่ยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่เป็นสัญลักษณ์ประจำชาติเข้ามาใหม่ นายทะเบียนจะปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนให้

เหตุผลในการปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่เป็นสัญลักษณ์ประจำชาติ

1. เพื่อให้เป็นสมบัติกลางของคนไทยทุกคนที่มีสิทธิใช้ภาพสัญลักษณ์ประจำชาติให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในหมู่ประชาคมโลก จึงไม่สมควรที่จะให้คนไทยผู้หนึ่งผู้ใดจดทะเบียนเป็นเจ้าของสิทธิในภาพดังกล่าวได้แต่เพียงผู้เดียว

2. ทันทีที่รัฐบาลประกาศใช้สัญลักษณ์ประจำชาติ ผู้เขียนเห็นว่าคนไทยทุกคนควรจะต้องทราบแล้วว่าบัดนี้ประเทศไทยมีสัญลักษณ์ประจำชาติที่อวดชาวโลกได้แล้ว ภาพหรือสัญลักษณ์ดังกล่าวในสายตาของนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า จึงถือว่าเป็นเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายได้ การปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าให้แก่บุคคลใดที่นำสัญลักษณ์ประจำชาติมาจดทะเบียน ก็อาศัยอำนาจตามมาตรา 8 (10)¹ แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543

ผู้เขียนเองเคยมีความเห็นว่า เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ประจำชาติดังกล่าวน่าจะถือว่าเป็นเครื่องหมายที่นายทะเบียนไม่ควรรับจดทะเบียนให้ผู้อื่นตามมาตรา 8 (9) โดยถือว่าเป็นเครื่องหมายที่ขัดต่อรัฐประศาสนโยบายได้ เนื่องจากการทางราชการสงวนห้ามมิให้จดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้า แต่ได้รับการโต้แย้งมาจากผู้รู้ท่านหนึ่งว่า เครื่องหมายหรือภาพสัญลักษณ์ประจำชาติไทยจะเป็นเครื่องหมายที่ขัดต่อรัฐประศาสนโยบาย² ได้อย่างไรในเมื่อรัฐบาลไทยก็อยากให้เครื่องหมายดังกล่าวนี้เผยแพร่ออกไปทั่วโลก ให้เป็นที่รู้จักในหมู่ประชาคมโลก ดังนั้นโดยตัวของภาพหรือเครื่องหมายประจำชาติไทยนี้ จึงไม่เป็นเป็นเครื่องหมายที่ขัดต่อรัฐประศาสนโยบายแต่อย่างใด ซึ่งผู้เขียนก็เห็นพ้องด้วย

อย่างไรก็ตาม กระทรวงพาณิชย์จะออกประกาศให้ภาพหรือสัญลักษณ์ประจำชาติไทยทั้ง 3 สิ่งนี้เป็นเครื่องหมายต้องห้ามรับจดทะเบียนตามมาตรา 8 (13)

การห้ามรับจดทะเบียนภาพหรือเครื่องหมายที่เป็นสัญลักษณ์ประจำชาติไทยนี้ เป็นการห้ามรับจดทะเบียนทางทะเบียนเพื่อมิให้ผู้ใดผู้หนึ่งอ้างความเป็นเจ้าของเครื่องหมายนั้นแต่เพียงผู้เดียว แต่มิได้ห้ามคนไทยที่จะใช้ภาพหรือสัญลักษณ์เป็นเครื่องหมายการค้ากับสินค้าของตน แต่การใช้

¹ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2543 มาตรา 8 (10) บัญญัติว่า “ เครื่องหมายการค้าที่มีหรือประกอบด้วยลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ห้ามมิให้รับจดทะเบียน คือ เครื่องหมายที่เหมือนกับเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด หรือคล้ายกับเครื่องหมายดังกล่าวจนอาจทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในความเป็นเจ้าของหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า ไม่ว่าจะได้จดทะเบียนไว้แล้วหรือไม่ก็ตาม “

² พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2534 หน้า 695 ให้ความหมายคำว่า รัฐประศาสนโยบาย หมายถึง วิธีการปกครองบ้านเมือง

ภาพหรือสัญลักษณ์ดังกล่าวก็ควรที่จะอยู่ในลักษณะที่ไม่เป็นการดูหมิ่นเหยียดหยามและจะต้องไม่เป็นการใช้สิทธิที่ไปกระทบถึงสิทธิของผู้อื่นด้วย ใช้อย่างไรเป็นการดูหมิ่นเหยียดหยามนั้น เป็นข้อเท็จจริงต้องพิจารณาเป็นรายกรณี

แต่การนำสัญลักษณ์ประจำชาติมาใช้เป็นเครื่องหมายการค้า แม้ว่าท่านจะใช้ได้โดยถือว่าสัญลักษณ์ดังกล่าวเป็นสมบัติโดยรวมของคนไทย ซึ่งคนไทยทุกคนมีสิทธิในการใช้สัญลักษณ์นี้ก็ตาม แต่ท่านต้องระวังด้วยว่า หากสัญลักษณ์ดังกล่าวมีบุคคลหนึ่งบุคคลใดได้รับการจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าไว้ก่อนแล้ว การใช้สัญลักษณ์ประจำชาติของท่านอาจไปกระทบถึงสิทธิความเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นได้ เพราะตามกฎหมายเครื่องหมายการค้า ถือว่าเมื่อได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าใดแล้ว ผู้ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าในท่านั้นเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในอันที่จะใช้เครื่องหมายการค้าในท่านั้นสำหรับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้³

ดังนั้น ท่านที่ประสงค์จะใช้สัญลักษณ์ประจำชาติไทยเป็นเครื่องหมายการค้า ท่านควรไปตรวจสอบที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาให้แน่ใจเสียก่อนว่า รูปภาพหรือสัญลักษณ์ประจำชาติไทยที่ท่านจะนำไปใช้เป็นเครื่องหมายการค้ากับสินค้าของท่านนั้น มีใครได้รับการจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าไว้ก่อนที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้เป็นสัญลักษณ์ประจำชาติหรือไม่ เพื่อจะได้ไม่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่นที่ได้จดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าไว้ก่อนแล้ว

นอกจากนั้น หากท่านจะใช้สัญลักษณ์ประจำชาติเป็นเครื่องหมายการค้ากับสินค้าของท่านที่ส่งไปยังจำหน่ายในประเทศนั้น ๆ ท่านจะต้องระวังในเรื่องนี้ด้วยเช่นกันว่าจะไปละเมิดเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนภาพสัญลักษณ์ ๆ โดยบุคคลในประเทศนั้น ๆ หรือไม่ การตรวจสอบที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา ตรวจสอบได้เฉพาะเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วในประเทศไทยเท่านั้น ดังนั้น ก่อนที่ท่านจะส่งสินค้าไปจำหน่ายในต่างประเทศ ท่านควรที่จะตรวจสอบว่ามีผู้ใดได้ไปจดทะเบียนไว้ก่อนหรือไม่ด้วย

อนึ่ง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 273 และมาตรา 274 ได้บัญญัติให้บุคคลต้องรับโทษทางอาญาหากมีกรณีปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่น ซึ่งได้จดทะเบียนแล้วนอกราชอาณาจักร ดังนั้นการนำสัญลักษณ์ประจำชาติไทยไปใช้เป็นเครื่องหมายการค้าแม้จะใช้ในประเทศไทยก็ตาม ท่านควรสำรวจตลาดสินค้าในขณะนั้นด้วยว่า มีใครส่งสินค้าที่มีเครื่องหมาย

³ มาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2543

ค่าที่เป็นสัญลักษณ์ประจำชาติไทยแต่ได้จดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าไว้ในต่างประเทศแล้วนำ
นำเข้ามาจำหน่ายภายในประเทศหรือไม่

ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ๗ มาตรา 8 (6) ได้บัญญัติห้ามนายทะเบียนรับจด
ทะเบียนหากว่าเครื่องหมายที่นำมาขอจดทะเบียนนั้นเป็นธงชาติหรือเครื่องหมายประจำชาติของรัฐ
ต่างประเทศ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ของรัฐต่างประเทศนั้น จะเห็นได้ว่า
กฎหมายไทยยังไม่ห้ามเด็ดขาด สามารถจะรับจดทะเบียนเครื่องหมายประจำชาติของรัฐต่างประเทศ
ได้หากมีการอนุญาตให้ผู้ขอจดทะเบียนนำไปจดทะเบียนในประเทศไทยโดยได้รับอนุญาตจากผู้มี
อำนาจหน้าที่ของรัฐต่างประเทศนั้นแล้ว กฎหมายในลักษณะเช่นนี้ในต่างประเทศก็บัญญัติไว้
ทำนองเดียวกัน ดังนั้น ประเทศไทยจะห้ามคนไทยนำสัญลักษณ์ประจำชาติไทยไปจดทะเบียนเป็น
เครื่องหมายการค้าในต่างประเทศหรือไม่ เป็นเรื่องที่น่าติดตาม

ผู้เขียน โดยส่วนตัวเห็นว่า ประเทศไทยควรอนุญาตให้คนไทยนำเครื่องหมายหรือ
สัญลักษณ์ประจำชาติไทย ไปจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าในต่างประเทศได้ เพื่อเป็นการเผยแพร่
ชื่อเสียงของประเทศไทยได้อีกทางหนึ่ง และผู้ที่มีอำนาจให้ความยินยอมคือสำนักงานเสริม
สร้างเอกลักษณ์ของชาติ นั่นเอง

ปัจจุบัน สัญลักษณ์ประจำชาติ รูปช้าง รูปดอกราชพฤกษ์ และรูปศาลาไทย ดังกล่าวนี้น หาก
ท่านใดได้รับการจดทะเบียนไปก่อนที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบแล้ว ยังคงได้รับความคุ้มครอง
ตามกฎหมายให้ใช้เครื่องหมายการค้านี้ได้เรื่อย ๆ แต่หากวันใดท่านลืมต่ออายุเครื่องหมาย
การค้า ทำให้เครื่องหมายการค้าของท่านถูกเพิกถอนทะเบียนไปแล้ว (ต้องขอต่ออายุเครื่องหมาย
การค้าภายในเก้าสิบวันก่อนวันสิ้นอายุ) ท่านจะหมดสิทธิเป็นเจ้าของเครื่องหมายนั้นทันที ถึงแม้ว่า
ท่านจะยื่นคำขอจดทะเบียนเข้ามาใหม่โดยอ้างว่าเคยได้รับการจดทะเบียนเป็นเจ้าของเครื่องหมาย
การค้าครั้งนั้นมาก่อน เนื่องจากทางราชการได้สงวนสิทธิให้จดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้า

โดยเหตุนี้แม้เจ้าของเครื่องหมายการค้ารายใดที่เคยได้รับการจดทะเบียนภาพสัญลักษณ์
ประจำชาติไทยเป็นเครื่องหมายการค้ากับสินค้าอย่างหนึ่งไว้แล้ว และต่อมาจะยื่นคำขอจดทะเบียน
เข้ามาใหม่เพื่อขยายขอบเขตความคุ้มครองรายการสินค้าออกไปอีก ก็อยู่ในเกณฑ์ที่นายทะเบียนจะ
ปฏิเสธ ไม่รับจดทะเบียนให้เช่นกัน

ประโยชน์ที่คนไทยจะได้รับจากการมีสัญลักษณ์ประจำชาตินั้น ในระยะยาวคนไทยทุกคน
จะได้รับประโยชน์โดยทั่วหน้ากันในการมีสัญลักษณ์ประจำชาติ ชื่อเสียงของประเทศจะเป็นที่รู้จัก

กันมากยิ่งขึ้น การแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศ ถ้าประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ สัญลักษณ์ประจำชาติ
ไทยทั้งสามสิ่งนี้จะเป็นสัญลักษณ์ของการแข่งขันระหว่างประเทศ เหมือนเช่นประเทศต่าง ๆ ที่นำ
สัญลักษณ์ประจำชาติของเขาเป็นสัญลักษณ์ประจำชาติของประเทศนั้น ๆ ท่านสามารถทำเป็นสิ่งที่
ระลึก ของขวัญไว้จำหน่ายให้แก่คนต่างประเทศที่เข้ามาเยือนในประเทศไทยก็ได้

ขอให้ท่านใช้สัญลักษณ์ประจำชาติให้ได้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า แต่อย่าให้การใช้สิทธิของ
ท่านก่อให้เกิดความทุกข์เนื่องจากไปขัดต่อสิทธิตามกฎหมายของบุคคลอื่นในการใช้เป็นเครื่อง
หมายการค้าที่ไม่จดทะเบียน เพราะไม่ใช่ความมุ่งหมายของราชการอย่างแน่นอน

๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑

นายพิบูล ตันสุกผล
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์งานทะเบียนการค้า 8 ว
นายทะเบียนเครื่องหมายการค้า
มีนาคม 2548